

Tarih

Cezmi YURTSEVER

DURDU BEYİN MEZARI

Andırın Tarihini araştırma çalışmaları esnasında 1895 yılında Zeytun Ermenilerinin kasabayı baskın ve Durdu Bey'i öldürmeleri ile ilgili belge ve yerinde tanık bulma çalışmalarına 1990 yılında başlamıştım.

Durdu Bey'in torunları Adil Ve Hayri Kayıran Durdu Beyin öldürölme olayını aile hatırası olarak anlattılar.

2003 yılı yaz mevsiminde Ramazan Kürtöl'ün yardımı ile durdu Bey'in püskölü fes görölntölü mezar taşını bulmayı başardım.

2006 yılı yaz ayları içinde yeniden Andırın'a gittiğimde Durdu Bey'in mezar taşına elimi koydum. Ve aynı anda dip kısmından küt diye ses çıkararak çatladı ve yere düştü. Güçlölkle dip kısmına destek taşı koyarak ayağ a kaldırdım.

Durdu Bey'in ailesi ve Andırın'ı seven insanların Durdu Bey ve şehitlerin mezarına sahip çıkması gerekir!

Andırın Tarihini araştırma çalışmalarına başladığımda ilk bilgileri Osmanlı Arşivinden aldım. Ve Andırın'daki Ermeni isyanları hakkındaki Aşık Ferdi mahlaslı Ermeni asıllı bir halk ozanının söylediğ i Zeytun Destanı adlı mersiyede yer alan Andırın baskını ve Türklerin öldürölmesi ile ilgili sözler bir insan olarak yüreğimi titretti.

*Yeni dünya, Nişan, Panos, Çakıryan,
Andırın'da oldu cenkleri yaman,
Hücum zamanında sarsıldı asuman,
Tüfenklerden çıkan renkli dumanı!*

*Aşık Nişan, Bedros, "GÂVUR" namı,
ALACIMANUEL OLDU BİRİNCİ(!!!)
Hay fedailerden intikam öcü, ANDIRIN
ANDIRIN TÜRKLERİ TATTILAR ACI!*

*Baron TERSEMEKSYAN GEBEN'İ SARSTI,
TUTUP MUHAMMEDİ İLK DEFA KESTİ,
ANDIRIN'DA TÜRK'Ü GAYRETLE BASTI,
FİGANLARI TUTTU ARŞI RAHMANI!*

*Fersenli rahip oldu zorbacı,
ANDIRIN AĞASI HİSSETTİ ACI(!),
Türk kızları teslim oldular bacı,
Dediler doğrudur İsa imanı(!)*

*Şu Andırın'daki Ermeni mahpusu,
imdadı çağırdı Portogimiyosu,
KATLETTİLER DAHİ YUSUF ÇAVUŞ'U,
Ölümden kurtuldu, mahpuslar canı!*

1896 yılı kasım ayı içinde Zeytun Ermenilerinin Geben ve Andırın'a saldırmaları ve Abaza Durdu Bey ile Yusuf Çavuş'un vahşice öldürülmesi olayını "Ermenilerin kahramanlık destanı" olarak açıklıyordu, Ferdi adındaki Ermeni. Bir insan ve de mesleği tarih araştırmacısı olan olarak insanların din ve etnik farklılığını öne alarak kin ve intikam duygularını tahrik etmenin ne kadar yanlış bir iş olduğunu yakından bilen birisi olarak bu sözler karşısında insan görünümlü canavarların işlediği cinayetleri araştırmaya ve belgelerini insanlığın vicdanına sunmaya karar verdim.

Adana Valiliği ile işbirliği yaparak 7 Mart 1990 tarihinde Andırın'a Ermeni olaylarını araştırmak için geldiğimde Adil ve Hayri Kayran'ı buldum. Adil Bey, dedesi olan Durdu Bey hakkında bilgiler verdi. Zeytun Ermenilerinin Andırın'ı bastıklarını ve kasabanın yandığını o esnada Durdu bey'in tepelik bir yere kaçarak saklanmak istediğini ve o esnada başındaki fesin çalıya takıldığını, Ermenilerin Durdu Bey'i fesinden tanıdıklarını ve vahşice öldürdüklerini anlattı. Hayri Bey de aynı yönde bilgiler verdi. Adil ve Hayri beyler ile birlikte Durdu Bey'in mezarının bulunduğu yere gittik. Andırın'ı doğu tarafından Kurucaovaya bağlayan çevre yolunun kıyısında ve tarihi kervan yolu yakınındaki tarihi mezarlığa vardık. Çalıların ve ağaçların arasında bulunan tarihi mezarlıkta Durdu Bey'in verdiği bilgiler ışığında Durdu Bey için dua ettik ve fotoğraf çektirdik.

Aradan yıllar geçti ve 2002 yılı Temmuz ayı içinde Andırın'a kısa süreli yaylaya gittim. Tarih meraklısı Ramazan Kürtül ile tanıştım. Onunla birlikte yeniden Durdu Bey'in de mezarının bulunduğu tarihi mezarlığa gittik. Ramazan Bey'e 1990 yılında bulduğumuzu söylediğim Durdu Bey'in mezar taşını gösterdim. Yöre tarihini çok iyi bilen Ramazan Bey, "-Hayır hocam Durdu Bey'in mezarı o değil, sana göstereyim. Baş kısmında püskülü fes şekli var" dedi. Mezar taşları ve çalılar arasında yürüyerek hafifçe yana eğilmiş halde Durdu Bey'in mezar taşını bulduk. Mezarın hece taşının üzerinde fes şekli vardı ve sırt kısmında da Omsalica olarak " Andırın eşrafından Abaza zade Durdu Bey'in ruhiçun el fatiha, sene-1311" yazısı vardı. 1311 senesinin miladi karşılığı ise 1895 yılına denk geliyordu. Ve o yıl belgelere göre Durdu Bey şehit olmuştu. Andırın tarihinde çok özel bir yeri vardı Durdu Bey'in mezarının. Zeytun Ermenilerinin Andırın'ı basmaları kasabayı yakmaları ve çok sayıda insanı öldürmelerinin geride kalan tanık ve belgesi idi Durdu Bey'in mezarı. Durdu Bey'in mezarının yanında yine aynı olayda şehit düşen diğer Osmanlı subay ve erlerinin de mezarları vardı. Özetle Durdu Bey'in mezarı aynı zamanda "Şehitlik" özeliği taşıyordu.

2007 yılı yaz ayı içinde Andırı Tarihi kitabını yazma çalışmaları esnasında Andırın'a uğradığımda tarihi mezarlığı ziyaret ettim. Durdu Bey'in mezar taşının yanına vardım. Püskülü fes şekilli olan baş kısmına elimi attığımda dip kısmından "küt" diye bir ses geldi. Ve mezar taşı kırıldı. Elimle tutarak ayağa kaldırdım. Dip kısmına destek taşı koyarak ayakta

durmasını sağladım. Bu olay karşısında aklımdan geçen “ Durdu Bey’in soyundan gelen akrabaları veya onu seven birilerinin bu şehit mezarlarına sahip çıkması gerekir” düşüncesi idi. Aradan geçen yıllar sonra Durdu Bey ve Şehitler mezarına sahip çıkılması yönünde duygu ve düşünceleri paylaşan Tirşik dergisi ve saygıdeğer Ahmet Narinoğlu’nun bu yöndeki çalışmaları hayata geçirmeleri çalışmaları için kendilerine başarılar diliyorum.